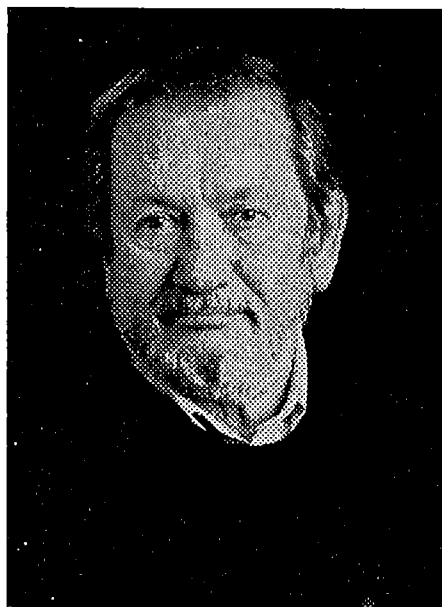

Spomen

SRETEN JOVANOVIĆ – ČOVEK
 FAKULTETA DRAMSKIH UMETNOSTI
 (Zemun, 8. maj 1939. – Beograd, 4. februar 2001.)

Kada neko kao svršeni gimnazijalac, posle položenog prijemnog ispita, upiše Akademiju za pozorište, film, radio i televiziju, a danas Fakultet dramskih umetnosti, i ostane čitav radni vek, šta reći za takvog čoveka? Možda samo najkraće – *on je čovek Fakulteta*. Takav je bio Sreten Jovanović, redovni profesor na predmetu Filmska produkcija. Za kolege, ali i za sve studente bio je samo Sreta, dok je za jedan mali broj kolega i studenata bio Bata, kako ga je zvala njegova familija.

Sreta je rođen u Zemunu 8. maja 1939. godine i za njega je bila posebna privilegija biti Zemunac. Smešten sa druge strane Dunava, Zemun je po Sreti imao baš sve kao i veliki Beograd, ali je pri tom imao jedan miran, harmoničan život u kojem je sve bilo na laganom koraku i nadohvat ruke njegovih stanovnika. Zemunci su ponosni na takav stil života i zato Sreta nije voleo duga, ali ni česta putovanja, pa je sa toliko ljubavi, volje i zadovoljstva ceo svoj radni vek proveo na Fakultetu dramskih umetnosti.

Na tadašnju Akademiju za pozorište, film, radio i televiziju, Sreta se upisao 1961. godine u prvoj generaciji studenata Grupe organizacije. Kao student je učestvovao u snimanju prvog kratkometražnog igranog filma u produkciji Fakulteta *Srećan put čiko* (1963), a pred kraj studija oprobao se u profesionalnoj produkciji kao organizator u snimanju dugometražnog igranog filma *Tri* (1965). Diplomirao je u roku školske 1964/65. godine sa temom iz oblasti filma "Filmska ekipa kao ekonomska jedinica u današnjim uslovima", iako je pre toga kao amater i poluprofesionalac imao zapažene rezultate u vođenju

pozorišta. Prevladala je ljubav prema filmu, a posebno izuzetno izražen smisao prema organizaciji, odnosno filmskoj produkciji. Možda je to bilo presudno da odmah po diplomiranju 1. jula 1965. godine, bude primljen na radno mesto šefa Filmskog studija Akademije za pozorište, film, radio i televiziju.

Kao šef Filmskog studija, Sreta je postavio osnovne principe za produkciju studentskih filmova u okviru Akademije koji se i danas primenjuju u praksi. Iz tog početnog perioda Sreta će ostati upamćen kao direktor na diplomskom filmu *Plastični Isus*.

Od marta 1969. godine, Sreta se uključio u nastavu kao asistent i zajedno sa profesorom Dejanom Kosanovićem postavio temelje nastavnog plana i programa studija predmeta Filmska produkcija. Pored rada sa studentima, Sreta je usmerio interesovanja ka praktičnom i teorijskom radu. U prijavi za izbor u zvanje docenta, 1975. godine napisao je sledeće: "Trudim se da ne prekidam kontakte sa profesionalnom proizvodnjom filmova, smatrajući to neophodnim za pedagoški rad na Fakultetu, što nije lako u našim uslovima neujednačene proizvodnje filmova, a priroda posla u organizaciji filmova zahteva više odsustvovanje sa nastave." Objasnio je, jednostavno, kako je on to samo znao, suštinu problema i zato se njegov profesionalni rad u praksi sveo na direktora igranog filma *Četiri dana do smrti* (1975), i glavnog organizatora nekoliko koprodukcija i usluga, uglavnom sa američkim filmskim partnerima. Potpuno se opredelio za rad sa studentima. Sreta je veoma lako uspostavljao kontakt sa studentima, ali ne samo sa svoje katedre, već i svima onima sa kojima je dolazio u dodir pri snimanju školskih filmova. Ostavio više teorijskih radova, knjiga, kao i svoj magistarski rad "Metodološki pristupi istoriji jugoslovenske kinematografije sa posebnim osvrtom na kinematografiju u Zagrebu 1917-1923." koji je odbranio 1977. godine.

Sa profesorom Dejanom Kosanovićem, Sreta je postavio teorijski pristup izučavanju istorije jugoslovenske kinematografije i uticali kao mentori na generacije studenata Katedre za organizaciju, odnosno filmsko televizijsku produkciju, da kroz svoje diplomske radove istraže mnoge značajne ličnosti i događaje iz prošlosti jugoslovenske kinematografije. Među njegovim knjigama izdvajam *ABC filmske delatnosti*, udžbenik *Organizacija filmske delatnosti*, kao i njegov veliki doprinos u radu na pisanju odrednica, redakciji i objavljivanju *Leksikona filmskih i televizijskih pojmova I i II*.

Na predavanjima Sreta je, na njemu svojstven način, nenametljivo i veoma sistematično uvodio studente u tajne produkcije filmova. Zato izdvajam knjigu *Organizacija filmske delatnosti* u kojoj je na Sretin način opisan postupak u produkciji igranih filmova kroz faze, sastav, osobine i zadatke svih članova filmske ekipe. Kad god bi čuli ili pročitali da se pojavila neka knjiga koja nam se po naslovu činila sličnom trudili smo se da je nabavimo, i uporedimo, ali ništa slično do danas nismo našli. Hrabro je bilo upustiti se u takvo pisanje

bez uzora, ali sa potpuno jasnim stavom o produkciji filma. Jedinствена knjiga kakvu nam je Sreta ostavio i u kojoj je lako, jednostavno i jasno objašnjavao budućim producentima kako se to radi:

"U proizvodnji filma nema precizne i dosledne podele rada na jednostavne radne operacije... Svi izvršavaju samo delimične radne operacije u funkciji proizvodnje filma, bez mogućnosti da samostalno obave proizvodni zadatak. Takav način proizvodnje pripada kategoriji organske manufakture, gde radne aktivnosti svih pojedinaca predstavljaju tehnološku celinu, a radne operacije se obavljaju sukcesivno i prema preciznom planu rada. Proizvodnja pojedinih filmova predstavlja, ustvari, samo rad na prototipu, odnosno matrici... Sad smo došli do mesta na kojem može da bude jasno uočljiv zadatak organizatora u proizvodnji filmova. U velikom broju radnih operacija, sa još većim brojem pojedinačnih radnih zadataka, gde se originalnost, mašta i igra mora postaviti u neposredan odnos sa složenim zakonitostima tehnologije i proizvodnih odnosa, problem usklađivanja tih raznolikih elemenata se pokazuje kao izuzetano značajan ne samo za krajnji uspeh filma, nego i za osnovni tok proizvodnog procesa. Zato se pred organizatore u kinematografiji postavlja kao bitan zadatak da što potpunije upoznaju sve probleme celokupne proizvodnje filmova, jer će samo tada moći da njene brojne i često suprotstavljene elemente dovedu do neophodnog stepena skladnosti."¹

Mi, njegove kolege, sa Katedre i predmeta imamo pravi, jedinstven uzor i put koji treba da sledimo i da dogradimo sve ono što smo se dogovarali da uradimo ne samo u letnjem semestru ove školske 2000/2001., već i u budućnosti, a sve u krajnju korist naših studenata.

Svoj rad na Fakultetu, Sreta je upotpunio mnogobrojnim dužnostima kao sekretar i šef Katedre, prodekan i na kraju dekan u periodu od 1991. do 1996. godine.

I na kraju Sreten Jovanović, Sreta, bio je čovek Fakulteta dramskih umetnosti, njegovih kolega i saradnika, ali najviše njegovih studenata. Pa neka nam kao potvrda ostanu za sećanje i ova dva mejla koja su nam uputili njegovi bivši studenti.

Radenko S. Ranković

Drage kolege,

uopšte ne mogu pronaći adekvatne reči kojima bi mogla da izrazim beskrajnu tugu kada sma čula da je naš dragi, poštovani i voljeni Sreta preminuo. Kao da su se sa njim iznenada izgubile sve one divne godine naše mladosti na koje nas je samo njegovo prisustvo vezivalo. Razvila se tuga po svemu što se

¹ Jovanović, Sreten, *Organizacija filmske delatnosti*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1982, str. 48-49.

moglo nazvati sećanjem na moju mladost, prijatelje, Beograd i Jugoslaviju, bezbrižno uljuljkane uspomene kojih nesmem ni da se setim, jer bi bolele.

Predivni dani provedeni na našoj staroj Akademiji, sa Sretom koji je uvek imao dobar izgovor da nas odvede na čas u neki prelepi deo Kališa i pusti nas da se igramo i družimo savršeno zadovoljni svojim pedagoškim učinkom koji bi se sav mogao sažeti u samo jednoj reči LJUBAV.

On je bio i ostao najnežniji i najtolerantnijiji profesor koji nas nikad nije prestao podržavati i voleti bez obzira da li smo to zaslužili ili ne. Pa i sada, 20 godina nakon našeg završetka škole, razbacani po svetu i odsečeni od svega što smo voleli, on nas je uvek dočekivao kao što samo otac dočekuje svoju voljenu decu, ne pitajući ništa, ne kritikujući nas, ne očekujući ništa. Mi smo za njega uvek bili najbolji i najuspešniji.

Tu ničim uslovljenu ljubav kojom je Sreta obasipao svoje studente imaju samo retki ljudi – profesori, koji su za tu profesiju predodređeni. Predpostavljam da su poslani na zemlju ne bi li učili decu nečemu mnogo važnijem od knjiga, a to je humanost, ljubav i prijateljstvo. Beskrajno će mi nedostajati, a verujem i svima onima koji su ga poznavali.

Želim da na ovaj način izrazim saučešće pre svega Katedri filmske i televizijske produkcije, svim kolegama koje je on izuzetno poštovao i voleo, a zatim i čitavom Fakultetu koji je za njega predstavljao sve zbog čega je živio.

Njegovoj dragoj ženi i prijatelju Smilji sam se već javila, ali bih vas molila da joj u moje ime još jednom prenesete moje najdublje i najiskrenije saušešće.

Mirjana Mijolić, studentkinja koja je imala sreću da bude u klasi kod profesora Srete Jovanovića.

Vest o smrti našeg dragog profesora zatekla nas je ovde u Kanadi baš u trenucima sentimentalnog putovanja u prošlost kroz praćenje ciklusa filmova jugoslovenskog crnog talasa u organizaciji Kanadskog filmskog instituta. Filmovi koji su nas umetničkom snagom i ekspresivnošću privukli da svoje karijere usmerimo u pravcu stvaranja magije pokretnih slika. Filmovi koje smo nebrojeno puta gledali i analizirali na časovima, i u njima tražili inspiraciju za svoje buduće filmove. I dok u mraku vankuverske kinoteke promiču crno beli kadrovi, takođe već pokojnih Žike Pavlovića i Saše Petrovića, pred očima nam se materijalizuje lik profesora Srete Jovanovića. Profesor Jovanović je generacijski i duhovno pripadao tom najkreativnijem periodu jugoslovenske i srpske kinematografije. Kao retko ko uspevao je da nam dočara to vreme najvećeg uspona našeg filma i da nam objasni socijalni i politički milje u kome su ti filmovi nastajali. Kao mladi studenti sa velikim planovima i ambicijama, kroz Sretine priče sa snimanja tih filmova, saznajali smo koliko je zapravo teško baviti se umetnošću i pri tom istrajati na svojoj ideji.

Učeći nas filmskoj proizvodnji, profesor Sreta Jovanović je zahvaljujući svom prirodnom pedagoškom talentu uspevao da u nama kultiviše strast za filmom, a u isto vreme da tu pasiju obuzda i pripremi nas za realnost s kraja osamdesetih u kinematografiji države koja je nestajala. Do detalja poznavajući istoriju jugoslovenske i svetske kinematografije Sreta nas je uvek podsećao da je film pre nego što je postao sedma umetnost bio najobičnija vašarska atrakcija i da ta komponenta filma zapravo nikad nije ni iščezla. Filmovi koji se danas prave, pogotovo na američkom kontinentu, to sve više i više potvrđuju. Velika većina nas koji smo se otisnuli na zapadnu obalu Amerike od Los Anđelosa do Van-kuvera i dalje istrajava na ambiciji da se bavi pokretnim slikama, na ovaj ili na onaj način. Profesor Sreta Jovanović je ispratio većinu od nas u ovu avanturu rečima: "Znajte, da vam ni malo ne zavidim...". Naravno, to je bila poruka da se spremimo za ono što nas je on na svojim predavanjima učio – suočavanje sa realnim svetom filmske industrije, koja kao deo američke industrije zabave nikad nije imala mnogo sluha za evropsko shvatanje filma kao umetnosti.

U životu i školovanju svakog od nas malo je profesora koji ostave dubok trag na našu ličnost i koji je zapravo formiraju. Sreta Jovanović je jedan od tih ljudi i pedagoga. Ono najvažnije šta smo naučili na njegovim časovima je da mislimo svojom glavom i da verujemo da se stvari oko nas menjaju u onoj meri u kojoj smo mi spremni da ih menjamo. Nesrećni odlazak profesora Srete Jovanovića desio se neposredno posle demokratskih promena koje smo i mi ovde i vi tamo toliko čekali i priželjkivali. Sreta malo duže nego mi, znajući koliko je bio protiv diktature i onog prethodnog režima koji je pedeset godina gušio svaku slobodu misli i izražavanja, zbog čega je stradala i njegova generacija filmskih stvaralaca, kao svakako najtalentovanija do sada. Naša generacija je bila osuđena da u samom osvitu profesionalne karijere napusti zemlju i počne sve ispočetka. Sreta je dospeo da te promene dočeka i da im se zajedno sa nama raduje, što daje određenu simboliku njegovom ipak preranom odlasku. Poslednji kontakt koji sam imao sa Sretom, pre samo mesec dana, za mene lično ima poseban značaj. U pismu koje mi je poslao, uz preporuku za postdiplomske studije na ovdašnjem univerzitetu, Sreta je napisao i sledeće reči: "Znam da ti je poznato kako je sada kod nas. Sve se bitno promenilo onako kako smo priželjkivali, a trebaće dosta vremena da se oporave država i privreda. Važno je da je prestalo propadanje. Znam da vam nije lako u tuđoj zemlji, ali morate izdržati. Drago mi je kada čujem vesti od vas i da me se sećate i sa tugom pomišljam da su vas ovdašnje prilike oterale tako daleko od naše rasturene, ali ipak naše zemlje. Javite se ponekad sa nekoliko rečenica, da znamo kako ste, jer smo se tokom studija povezali skoro nekom vrstom rodbinskih veza. Puno vas pozdravlja vaš nešto stariji kolega – Sreta".

Poslednji put pozdravljamo i mi vas, dragi profesore.

Vankuver, Kanada,
februara 2001.

*Bivši studenti i kolege: Spasa Bošnjak,
Nenad Stevanović, Goran Basarić, Milan Potkonjak*